

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS AREMDS PSALM 10:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogenlijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr W. H. Gispin, Delft; Dr J. H. Hagenbeck, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; A. Janse, Biggelerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Tzum; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswert; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; D. Stroot, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenhof, Harkstede; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Mefiskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Gocs.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Christelijk. I. — Uit de Schrift: Uitgesloten (Matth. 1:20b). — Kerkelijk Leven: Herdenking van de Doleantie. „Moet dat nu zóó?” I. De algemeene genade. I. — Even Parkeeren: Darbisme met domeines. — Literatuur en Kunst: Vrouw Jacob, II. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Het Deutsche Nat.-Socialisme. IX. — Ziekkunde: Erfelijke eigenschappen der ziel. II. — Opvoeding en Onderwijs: De run op de rijpere jeugd. — Brief uit Amerika: Een Methodist wordt Barthiaansch. — Correspondentie van de Redactie. — Perschouw. — Boekbespreking. — Kerknieuws. — Advertentiën.

Christendom strijdig, dan is on-Christelijk, wat tegen het Calvinisme strijdt; in-zooverre het dat doet. In zooverre!

Beteekent dit een farizeeuwsch oepschen van het monopolie der „Christelijkheid” voor „ons, Calvinisten”? (Hoe hoogmoedig klinkt velen deze term reeds in de ooren!) Het is er zeer ver vandaan. Hoe scherper eigen positie wordt afgebakend om Christus' wil, hoe dieper het verlangen zal zijn naar echte eenheid met allen die van Christus zijn. Al zal dit verlangen en deze liefde niet haar kracht zoeken in een zoetvoerig, zoetgevooid eenheidskweelen, dat alle strijdvaardig en strijdvoeren mijdt als ware het on-Christelijk. Den waarlijk Gereformeerde is het een weelde buiten den kring zijner geestverwanten in engeren zin medeleden van Christus' lichaam te mogen erkennen en lief te hebben. Ook: met hen samen te werken, waar dit maar kan.

Nu hebben we ons in acht te nemen voor deze fout dat we het „Gereformeerde” of „Calvinistische” verwarren zouden met het specifiek Calvinistische. De Apostolische Geloofsbelijdenis is vóórCalvijsch-Calvinistisch. Niet alleen wat ons onderscheidt van andere Christenen is Gereformeerd in onze belijdenis, maar evenzeer wat ons met hen vereenigt. Of die anderen dit ook al weigeren te beamen, doet aan deze levensovertuiging geenerlei afbreuk. Zoo kan het ook volkomen zuiver zijn, wanneer een Antirevolutionair blad zich ook als Christelijk aandient. Zoo verscheen destijds een werk over Christendom en Opvoeding, dat, blijkens de inleiding, zeer bepaaldelijk het Gereformeerde Christendom op het oog had. Een werkje waarin hij „den hoofdinhoud van onze Christelijke, Gereformeerde (blijkbaar voor hem synoniemen) geloofsbelijdenis” uiteenzette, noemde Bavinek: Handleiding bij het Onderwijs in den Christelijken Godsdienst. Zeer terecht. Als wij, dit gebruik navolgende, maar de overtuiging handhaven dat in deze en soortgelijke samenvoegingen het praedicaat „Christelijk” niet iets vagers, iets minder gedifferentieerd of strijdvaardigs beduiden moet dan de woorden „Gereformeerd” en „Calvinistisch”. Als maar geen valsche schaamte (hier Christusverloochening!) ons tegenover het „cognomen Reformatus” schuw doet staan. Als we maar tegen prostitueering en uitholling van den naam „Christelijk” waken met alle zorg.

Thorbecke wilde met zijn leuze „hoven geloofsverdeeldeheid” een Christendom laten voortleven, waaruit hij eerst het hart had weggesneden. Het zou onjuist zijn het antwoord op zijn vraag „Wat is het Christendom?” te zoeken bij de gemeenschappelijke belijdenis van allen die in den Christus zich verheugen „met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde”. Al is het waar dat in die allen het Christendom, ja de Christus zelf, leeft.

Wil men een parallel: het echt nationale is rijker dan wat allen die hun nationaliteit liefhebben gemeen is en hen samenbindt.

In 1891 schreef Kuyper (Calvinisme en Revisie, p. 23): „Lutheriaan of Baptist, Methodist of Griek, aller gebed is goed Calvinistisch”. Dit is een stoude uitspraak, die men in het breede verband moet bezien om haar strekking recht te beoordeelen. Nu kan men heel wat afdingen op het stellige van deze these, zonder te ontkennen dat hierin zekere waarheid schuilt. Er is in wijden kring echt Christelijk, dus Calvinistisch, leven buiten het Calvinistisch domein. Er is veel mogelijkheid tot samen spreken en samenhandelen in waarlijk Christelijken zin met hen die onze belijdenis en beginselen niet voor hun rekening zouden nemen, op bepaalde gebieden, binnen zekere grenzen, op vast accoord. Kuyper waagde in de Kamer eens de uitspraak: „(ik) zou de formule accepteren van

1) Zie Diepenhorst, Onze Strijd in de Staten-Generaal, I, 260.

een Christendom onder geloofsverdeeldeheid.”)

Tegen Christus bezondigen zich gelijkelijk zij die Zijn werk in de anderen miskennen en wie Zijn arbeid in het specifieke van het Calvinisme voorbijzien of onderschatten. Nu dagen de moeilijkheden op! Wie den naam van Christus noemen, zullen zich moeten onderscheiden door een Christelijken levensstroom en wandel. Hunner (moeten) zijn, in beginsel, de Christelijke deugden. Ze geven boeken uit en schrijven in periodieken, ze richten bonden op, vereenigen, unies, genootschappen. Ze voeren velerlei actie en verrichten een zich wijd vertakkend arbeid. En dit alles noemen ze Christelijk, wanneer ze daarin zich willen onderscheiden van of stellen tegenover het ongelooft. Mogen we nu alleen dien naam erkennen, voor zoover in dien arbeid het Calvinistisch merk staat afgedrukt, voor zoover hij stricto sensu Christelijk is? Natuurlijk niet. Al zien we het principiële verschil niet voorbij: ook het Christelijk cachet van veel terecht Calvinistisch heetenden arbeid is niet gaaf en ongeschonden. In zulke gevallen geldt: „A potiori fit denominatio”; naar „de hoofdzak”, naar het karakteristieke, richt zich de benoeming.

Ziehier een in het taalgebruik gewoon en te aanvaarden verschijnsel. Iemand wordt gezegd een gelukkig leven te leiden, wanneer het geluk in zijn leven naar onze meening voldoende overwicht heeft; als het levensgeheel een gelukkigen indruk maakt. Het spreken van een edel karakter impliceert geenszins de ontstentenis van elken onedelen trek. Zeide dan Christus niet: „Eén is goed?” Zeker, met een zeer bepaalde bedoeling. Doch van Barnabas zegt de Schrift: „hij was een goed man” (Hand. 11:24). God lijkt, om onzer gebrekkigheid wil, deze wijze van spreken. En daarom aarzelen we geen oogenblik den Christelijken wandel te prijzen van wie in het groote geheel huns levens leesbare brieven zijn van Christus.

Doch hiermede is een mogelijkheid tot ernstig misverstand gegeven. Als n.l. het betrekkelijke van deze betekenis aan de aandacht ontsnapt. Als voor integraal Christelijk wordt geaccepteerd wat het in hoofdlijnen is. Waarom dan ook voor ieder geval nadere precisering en onderscheiding geboden is, voorzover we geroepen worden tot het vormen van een oordeel. De God des Verbonds is niet tevreden met een Christelijke kern, maar vordert volstrekte gehoorzaamheid aan Christus' Woord. Aldus gebruikt en gewaardeerd, is de term volkomen aanvaardbaar.

Dit sluit dus in dat we de zich Christelijk noemende stroomingen, bladen, kunstwerken, en wat dies meer zij, beproeven of ze uit God zijn, met name of Christus' Kruis en Woord er heerscht. Soms zal dit evident het geval zijn. Zoals aan den anderen kant Satans dienaren zich maar al te gaarne hullen in het stralend kleed van Christus' naam. Dan is het tegendeel evident. Zoo b.v. de boven vermelde „Christelijke deugden” of de „Christelijkheid” van Communisme en Fascisme en wat daarvan meer of minder verdund aftreksel is. Hier en ginds liggen de moeilijkheden der naamgeving niet in de eerste plaats. Veeleer op het breede terrein daartusschen. En nu zouden we wel een criterium willen hebben, dat ons met feillooze zekerheid de grens wees tusschen wat nog juist en wat niet meer Christelijk mag heeten. Zulk een criterium is er niet. Tusschen de uiterste posities van rechts en links, die we zoeven noemden, zijn de gradatiën en overgangen vele. Hier past zoo scherp mogelijke onderscheiding tusschen wat in een concrete zaak of richting naar Christus' wetten luistert en wat die schendt. Dan voegt voorzichtige reserve in het aanvaarden en overnemen van een woord dat immers onderwerping aan den Christus inhoudt.

De naam Christen wordt in den zeer ruimen zin

2) Parlementaire Redevoeringen, II, 77.

HOOFDARTIKEL

Christelijk.

I.

Het woord dat boven deze aantekeningen staat plaatst ons door beurtelings zich uitzettende en inkrimpende betekenisgrenzen voor eigenaardige moeilijkheden.

Oorspronkelijk en wezenlijk schoon en scherpomlijnd, „eindeutig”, wordt deze benaming een bron van misvatting en verwarring der geesten. Deels door natuurlijke betekenisontwikkeling, deels door wangebruik en door misleiding.

De grove symptomen liggen voor het grijpen: de „Christelijke en maatschappelijke deugden”, de zich Christelijk noemende N. S. B., de C. D. U., de „Christelijk-pacifistische” strekking van zeker berucht tooneelstuk, de Kerstmis-profanatie der zeer velen. Dan slaat de betekenis om in haar legendeel. Om met Vinet te spreken: „le substantif dévore son adjectif”.

In den eigenlijken zin van het woord kan alleen datgene recht doen gelden op dien naam wat griipt is aan den wijstok Christus en dus conform is aan Zijn Woord.

Hieraan doet niets af de omstandigheid, dat in dit woord twee afleidingen samenvallen, zooals het groot Woordenboek der Nederlandsche Taal opmerkt. Op den Christus richt zich ons „algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof”. Zijn lichaam vormt de „heilige, algemeene, Christelijke Kerk”. Maar daarnevens spreken wij ook van Christelijk waar de gedachte aan den Christen overheerscht, zooals Vondel b.v. nog het adjectief „Christensch” kent: een Christelijke vereeniging, een Christelijke roman. We gaan verder: het is o.i. onmogelijk en overbodig in alle gevallen uit te maken waar in eerste instantie aan den Christus, waar aan den Christen is gedacht. Immers 's Christens goede werken, vruchten die de rank mag torsen maar niet voortbrengt uit zichzelf, al wat den Christen qua talis eigen is, is werk van den Christus zelve: „Christus leeft in mij”. Op dezen onverbrekelijken samenhang (geen identiteit) wijzen we met nadruk, daar alleen het klaar besef hiervan de devaluatie van dezen kostelijken naam kan stuiten.

Christelijk is, zoo zeiden we, wat conform is aan Christus' Woord. Te spreken van Christelijke (in den zin van: bij Christenen aangetroffen) leugen of wraakgierigheid is dus een absurditeit of een blasphemie. Slechts de geest van den anti-Christ kan het ontkennen. Maar even zinloos is het te gewagen van Christelijke wetenschap indien men bedoelt den wetenschappelijken arbeid van Christenen. We hebben hier te letten op wat den Christen qualitate qua eigen is, wijl uit den Christus gevloeit. We komen hierop terug.

Doch als dit juist is, kunnen we hier niet blijven staan. Heeft in het Calvinisme het Christendom zijn zuiverste uitdrukking gevonden, dan is met het